

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
ДУ «ІНСТИТУТ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ІМ. О. М. МАРЗЄЄВА
НАМН УКРАЇНИ»

**БЕЗПЕКА ПАЦІЄНТІВ В УКРАЇНІ:
ЛІКИ БЕЗ ШКОДИ**

Матеріали

«Науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня безпеки пацієнтів 2022 року», м. Київ

16 вересня 2022 року

За заг. ред. ректора Національного медичного університету
імені О. О. Богомольця, члена-кореспондента НАМН України, доктора
медичних наук, професора Ю.Л. Кучина

Київ – 2022

Науково-практична конференція з міжнародною участю до Всесвітнього дня безпеки пацієнтів 2022 року – Реєстраційний номер Державної наукової установи «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» № 804 від 30.09.2021 року у «Реєстрі конгресів, з'їздів, симпозіумів, науково-практичних конференцій, які проводяться в Україні у 2022 році».

Редакційна колегія

Співголови: Яворовський О.П., Сердюк А.М., Омельчук С.Т.

Члени редколегії: Скалецький Ю.М., Михайленко П.М., Брухно Р.П., Паустовський Ю.О., Зенкіна В.І., Зінченко Т.О.

Рецензенти:

Сергета І.В. – доктор медичних наук, професор, кафедри загальної гігієни та екології Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова.

Завгородній І.В. – доктор медичних наук, професор, директор навчально-наукового інституту якості освіти Харківського національного медичного університету, завідувач кафедри гігієни та екології №2 Харківського національного медичного університету.

Матеріали «Науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня безпеки пацієнтів 2022 року»

Б40 «БЕЗПЕКА ПАЦІЄНТІВ В УКРАЇНІ: ЛІКИ БЕЗ ШКОДИ», м. Київ, 16 вересня 2022 року / За загальною редакцією Кучина Ю.Л. – К.: МВЦ «Медінформ», 2022. – 144 с.

ISBN 978-966-409-239-2

Науково-практична конференція з міжнародною участю до Всесвітнього дня безпеки пацієнтів 2022 року «Безпека пацієнтів: ліки без шкоди» (м. Київ, 16 вересня 2022 року) розглядала два блоки питань: «Ліки без шкоди – наріжний камінь безпеки пацієнта», що відповідає темі Всесвітнього дня пацієнтів 2022, та «Епідеміологічні, гігієнічні, психологічні, правові та освітньо-наукові аспекти забезпечення безпеки пацієнтів».

Для України проблема безпечного застосування ліків є так само актуальною, як і для всього світу. Третій глобальний виклик ВООЗ у сфері безпеки пацієнтів «Ліки без шкоди» має ставити за мету знизити рівень серйозної шкоди, пов'язаної з ліками, якої можна уникнути, на 50% протягом 5 років. Завдання спрямоване на вдосконалення кожного етапу процесу лікування, включаючи призначення, відпуск, адміністрування, моніторинг і спосіб використання ліків. Саме ці питання склали предмет для обговорення матеріалів першої частини збірника.

В той же час організатори конференції вважають за необхідне продовжувати зусилля щодо реалізації в Україні рекомендацій плану дій «Глобальні дії по забезпеченню безпеки пацієнтів на 2021-2030 рр.», які містять пропозицію щодо створення національних планів дій з безпеки пацієнтів. Тому збірка включає у додатках окрім інформації «Ліки без шкоди» також Консенсусну заяву Форуму політиків, організованого ВООЗ 23-24 лютого 2022 року.

Започатковане у 2021 році формування інформаційно-комунікаційної мережі за участі усіх зацікавлених сторін «Безпека пацієнтів» реально сприяє формуванню суспільного консенсусу щодо проблеми безпеки пацієнтів та впровадженню культури безпеки у національній охороні здоров'я, про що свідчать матеріали представленої видання.

УДК 614.2:616-052(477):615.03:061.3

*У разі повного або часткового використання матеріалів збірника
посилання на публікацію обов'язкове*

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОГО САМОЛІКУВАННЯ В УКРАЇНІ	87
<i>Трофімова Т. С.</i>	
<i>Національний медичний університет імені О. О. Богомольця</i>	
ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ПАЦІЄНТІВ І ЯКОСТІ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	89
<i>Кожемякіна Т.В., Кожемякін М.О.</i>	
<i>НМУ імені О.О. Богомольця, м. Київ</i>	
ЗАВДАННЯ ІНФЕКЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ЛІКАРНЯНОГО СЕРЕДОВИЩА	91
<i>Петрусевич Т.В., Зубленко О.В.</i>	
<i>Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ</i>	
СТАНДАРТИЗАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ЇЇ ЯКІСТЮ	93
<i>Гуленко О.І., Рубцова Є.І., Шилкіна О.О.</i>	
<i>Державне підприємство «Державний експертний центр МОЗ України»</i>	
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	95
<i>Бабкіна Олена Петрівна</i>	
<i>1 Національний медичний університет імені О.О. Богомольця</i>	
<i>2 Київське міське клінічне бюро судово-медичної експертизи</i>	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ХІМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ	98
<i>Іценко А.А., Яніцька Л.В., Горкуненко О.О.</i>	
<i>Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ</i>	
КЛІНІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛІКУВАННЯ ЗАПАЛЬНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ТКАНИН ПАРОДОНТУ В ОСІБ ПІДЛІТКОВОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ВІКУ, ЩО ПАЛЯТЬ	101
<i>Лісецька І.С.</i>	
<i>Івано-Франківський національний медичний університет, м.Івано-Франківськ</i>	
ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	103
<i>Завгородній І.В., Літовченко О.Л., Меркулова Т.В., Лисак М.С.</i>	
<i>Харківський національний медичний університет, Харків, Україна</i>	
СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ЕТІОПАТОГЕНЕЗ ЦЕРВІКАЛЬНОЇ НЕДОСТАТНОСТІ	105
<i>Сидоренко В.Р., Олешко В.Ф.</i>	
<i>Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ</i>	

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА З ХІМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ ФАХІВЦІВ

Ищенко А.А., Яніцька Л.В., Горкуненко О.О.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ

Мета: дослідити нормативно-правову базу з хімічної безпеки та виокремити міжнародні та національні стандарти щодо роботи, поведження, утилізації хімічних речовин; обґрунтувати необхідність їх використання під час навчального процесу підготовки фахівців медичної галузі.

Матеріали та методи. У роботі використано комплекс теоретичних методів дослідження (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація) з метою опрацювання нормативно-правової бази з хімічної безпеки.

Професійна підготовка медичних працівників, передбачає опанування дисциплін природничого циклу з хімічним спрямуванням. Вивчення хімічних дисциплін не можливе без практичної складової – хімічного експерименту. Навчальна робота в хімічних лабораторіях під час виконання практичних робіт, експериментальних досліджень ґрунтується на розумінні та дотриманні правил щодо проведення лабораторно-практичної роботи, поведження, утилізації хімічних речовин.

Питання поведження з хімічними речовинами регулюються низкою нормативно-правових документів: Базельська, Роттердамська, Стокгольмська конвенції; Узгоджена на глобальному рівні система класифікації та маркування хімічних речовин; Міжнародна програма з хімічної безпеки; Стратегічний підхід до міжнародного регулювання хімічними речовинами; Глобальний план дій; Програма Організації Об'єднаних Націй (ООН) з навколишнього середовища.

Результати та висновки:

На основі аналізу нормативно-правової бази у галузі хімічної безпеки виокремлюємо уніфіковані відповідно до міжнародних вимог національні документи, які регламентують основні правила щодо роботи в хімічній або фармацевтичній лабораторії:

- ДСТУ ГОСТ 30333:2009 «Паспорт безпечності хімічної продукції. Загальні вимоги»;
- ДСТУ ГОСТ 31340:2009 «Попереджувальне маркування хімічної продукції. Загальні вимоги».

ДСТУ ГОСТ 30333:2009 «Паспорт безпечності хімічної продукції. Загальні вимоги» – встановлює вимоги щодо структури та інформації наявної в паспорті безпеки хімічної продукції. Паспорт безпеки (Material Safety Data Sheet – MSDS) – міжнародний документ, що містить інформацію про безпечність промислового використання, зберігання, транспортування та утилізації хімікатів, а також їх застосування у побуті. MSDS є складовою технічної документації на хімічну продукцію (речовину, суміш, матеріал, відходи промислового виробництва). Паспорт безпеки містить інформацію про хімічну продукцію представлену у 16 розділах: ідентифікація речовини (суміші та

сплаву) та дані про виробника або імпортера; ідентифікація небезпеки; склад речовини, суміші або сплаву; заходи першої допомоги; заходи та засоби забезпечення пожежної безпеки; заходи щодо попередження та ліквідації аварійних та надзвичайних ситуацій та їхніх наслідків; правила зберігання речовин (сумішей, сплавів) та поводження з ними; засоби контролю щодо небезпечного впливу та засоби індивідуального захисту, контрольовані параметри; фізичні та хімічні властивості; стійкість та реакційна здатність; інформація про токсичність; інформація про вплив на довкілля; рекомендації щодо видалення відходів; інформація щодо перевезень; інформація про національне та міжнародне законодавство.

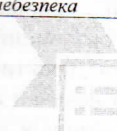

Інформація щодо безпечності хімічних сполук, яка представлена у MSDS, слугує довідковим матеріалом для формування уявлення про токсичність хімікату та правила роботи з ним.

ДСТУ ГОСТ 31340:2009 «Попереджувальне маркування хімічної продукції. Загальні вимоги» – регламентує попереджувальне маркування та його нанесення на хімічну продукцію. В документі наведено елементи маркування: піктограми або знаки небезпеки, сигнальні слова, коротка характеристика небезпеки, заходи щодо попередження небезпеки.

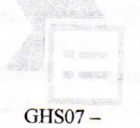
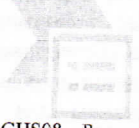

Найбільш інформативним матеріалом, що ілюструє правила роботи та механізми поводження з хімічними речовинами є піктограми. Опис небезпеки (елементи маркування) зазначають із урахуванням виду небезпеки. Відповідно до ДСТУ «Попереджувальне маркування хімічної продукції. Загальні вимоги» всі небезпеки поділяють на три види: фізичні небезпеки; небезпеки для здоров'я людини та небезпеки для довкілля.

Таблиця 1

Характеристика піктограм відповідно до ДСТУ «Попереджувальне маркування хімічної продукції. Загальні вимоги»

Піктограма / характеристика небезпеки	Піктограма / характеристика небезпеки
<i>Фізична небезпека</i>	
 <p>вибухова хімічна продукція; нестійкі вибухові речовини; органічні пероксиди</p> <p>GHS01 – Вибух</p>	 <p>займісті речовини; профорні сполуки; органічні пероксиди; матеріали, що здатні до саморозкладу; матеріали, що здатні до самонагрівання; продукція, що виділяє легкозаймісті гази</p> <p>GHS02 – Полум'я</p>
 <p>Окисники</p> <p>GHS03 – Полум'я над колом</p>	 <p>гази під тиском</p> <p>GHS04 – Газовий балон</p>

Небезпеки для здоров'я людини

 <p>корозія металів; ураження шкіри; суттєві ушкодження/ подрознення очей</p> <p>GHS05 – Рідини, що вилівають із двох пробірок</p>	 <p>гостра токсичність (небезпечно)</p> <p>GHS06 – Череп та схрещені кістки</p>
 <p>подрознення шкіри/очей; гостра токсичність (шкідливо); сенсипілізація шкіри; небезпека для озонового шару</p> <p>GHS07 – Знак оклику</p>	 <p>канцерогенність; сенсипілізація дихальних шляхів; мутагенність; репродуктивна токсичність; небезпека у випадку аспірації; токсичність для організмів</p> <p>GHS08 – Ризик для здоров'я</p>
 <p align="center"><i>Небезпеки для довкілля</i></p> <p>GHS09 – Сухе дерево та мертва риба</p> <p align="right">гостра токсичність для водних організмів; хронічна токсичність для водних організмів</p>	

Фундаментальна дисципліна «Медична біохімія» на молодших курсах медичних закладів вищої освіти є базовою для формування компетентності з хімічної безпеки у майбутніх лікарів, що обумовлено специфікою її вивчення. Під час навчання у студентів-медиків формуються системні знання про структуру, синтез та біологічне значення біомолекул, також про сучасні біохімічні методи лабораторних досліджень та можливості їх використання в лікарській практиці. Варто зазначити, що для сучасного лікаря біохімічні методи діагностики є одними з основних джерел інформації, повне розуміння яких можливе тільки при оволодінні знаннями та навичками з медичної біохімії. На теоретичній та практичній частині занять майбутні лікарі отримують знання, вміння та навички щодо загальних принципів виявлення та інтерпретації біохімічних показників в біологічних рідинах, що в свою чергу вимагає засвоєння правил роботи з хімічними речовинами у лабораторії, сучасних підходів до позначення небезпек, маркування хімічних речовин та заходів щодо попередження небезпеки під час роботи з хімікатами.

Отже, формування компетентності з хімічної безпеки у майбутніх лікарів є невід'ємною частиною в організації навчального процесу при вивченні медичної біохімії та необхідним для оволодіння практичними навичками, які знаходять подальше застосування під час вивчення патофізіології, фармакології, клінічної біохімії, екології та гігієни, медицини надзвичайних станів, охорони праці в галузі, соціальної медицини, організації охорони здоров'я, тощо.

1. ДСТУ ГОСТ 30333:2009 Паспорт безпечності хімічної продукції. Загальні вимоги. Вид. офіц. Київ, 2010. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=63419
2. ДСТУ ГОСТ 31340:2009 Попереджувальне маркування хімічної продукції. Загальні вимоги. Вид. офіц. Київ, 2010. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=26045
3. Іщенко А. А., Толмачова В. С., Дубовик О. А., Фіцайло С. С. Маркування хімічних речовин та хімічної продукції. Знаки безпеки. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 28 с.
4. Іщенко А.А. Формування знань про токсиканти як складові хімічної безпеки у майбутніх лікарів під час вивчення біоорганічної та біологічної хімії. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2018. № 5 (25). С. 47–52. DOI: 10.15587/2519-4984.2018.139414
5. Ishchenko A., Stuchynska N., Haiova L., Shechepanskiy E. Chemical safety in the context of environmental goals of sustainable development. *IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science*. 2021. 915. 012032. doi:10.1088/1755-1315/915/1/012032

КЛІНІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛІКУВАННЯ ЗАПАЛЬНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ТКАНИН ПАРОДОНТУ В ОСІБ ПІДЛІТКОВОГО ТА ЮНАЦЬКОГО ВІКУ, ЩО ПАЛЯТЬ

Лісецька І.С.

Івано-Франківський національний медичний університет, м.Івано-Франківськ

Мета: дослідити клінічну ефективність запропонованого лікування запальних захворювань пародонту в осіб підліткового та юнацького віку, що палять.

Матеріали і методи: було вивчено зміни в тканинах пародонту після лікування в 123 особи підліткового та юнацького віку від 15 до 24 років (58 осіб підліткового (від 15 до 18 років) та 65 особи юнацького (від 18 до 24 років) віку), яких було розділено на групи: у I групу включили 31 особу, що регулярно палять традиційні сигарети; у II групу – 26 осіб, що регулярно палять електронні сигарети (Вейпи); у III групу – 30 осіб, що регулярно палять пристрої для нагрівання тютюну (IQOSи); у IV групу – 36 осіб, без шкідливої звички паління. Клінічне обстеження осіб здійснювали за загальноприйнятою методикою за рекомендаціями ВООЗ із використанням суб'єктивних й об'єктивних методів та заповнення медичної документації. Оцінку гігієни ротової порожнини (РП) проводили за допомогою комплексного індексу Гріна-Вермільйона (Oral Hygiene Index-Simplified, Green-Vermillion, 1964). Для встановлення діагнозу захворювань тканин пародонту використовували індекс РМА (папілярно-маргінально-альвеолярний індекс, модифікація С. Parma, 1960), папілярний індекс кровоточивості РВІ (Papillary Bleeding Index за Saxer, Muhlemann, 1975). В залежності від застосованої схеми лікування запальних захворювань тканин пародонту, учасники спостереження в кожній групі були розподілені на дві підгрупи – основну (підгрупа А) та порівняння (підгрупа Б). Особи підліткового та юнацького віку обох підгруп отримували однаково базову терапію. Пацієнти підгрупи А: місцево застосовували «Стомолік» у вигляді промивання РП нерозведеним розчином у кількості 1 ст. ложка (приблизно 15 мл) протягом ½ хвилини 2 рази на добу після живання їжі, нанесення та обережне втирання невеликої кількості геля «Холісал» на слизову оболонку ясен протягом 2 хвилин 2 рази на добу. Після